

בלבבי משכן אבנה

USA 718.521.5231

שיעורי "בלבבי" מופיעים ב"קול הלשון" בארץ 073.295.1245

דע את שמחתך השמח בחלקך

נתבאר ביטול הרצון אך יש מהלך אחר לצורת העבודה של הרצון והפכו, מה קורה כאשר שני רצונות סותרים אהדדי, זה כענין שני כתובים המכחישים זה את זה עד שיבוא השלישי ויכריע ביניהם, שזה סוד הרצון העליון. אבל יש אבחנה שהם סותרים, ואין כאן צד שיכריע ביניהם, אז כל דבר מכחיש אחד את השני. כאן מגיע עומק של התפיסה שנקרא ביטול הרצונות. הביטול של הרצונות מונח באותו מקום של רצון שסותרים אהדדי, ואז האדם מגיע לנקודת בנפש שלמעלה מהרצון.

כאשר יש לי שני רצונות שסותרים אהדדי, אני יכול לפתור את הנקודה בנפש בשתי פנים. דרך אחת, לתפוס שהרצון הוא רק לבוש, ואז לגלות את הנקודה הפנימית של הרצון הפנימי האחד. והדרך המדוברת עתה היא, אני יכול ברגע שיש לי נקודה של סתירות, לצאת ממערכת של רצונות ואז להגיע לנקודה של הוויה. אבל מה דוחק באדם לצאת מנקודה של רצונות, הסתירה שברצונות היא זו שדוחקת בי, לצאת מהרצון נותן זה תמיד אבחנה של נעשה ולא נעשה, חיוב ושליה. הסתירה יכולה ליצור לי חיוב של רצון אחד, והסתירה יכולה ליצור אצלי תשוקה בנפש, לצאת לגמרי מהרצונות. בשניהם מונח עומק שליומות השמחה שעליהם דיברנו. התפארת שכוללת את שתי הסתירות.

נתבאר בריש דברינו שיש אבחנה של תפארת שנקראת שמחה, מהי התפארת נקראת שמחה, היא כוללת שני הפכים, היא יכולה לכלול שני הפכים מצד שני רצונות שסותרים אהדדי, ואז אני מגלה את הרצון הפנימי, שניהם לבוש לרצון הפנימי ואז התפארת נקראת שמחה. אך יכול להיות שהתפארת על ידי שהיא מחברת שני דברים, אז היא גורמת לי להתפשט מאותו דבר, ועל ידי כן אני מגלה את ההוויה של למעלה מהשמה. זוהי האבחנה של תפארת הנקראת פאר ששמים אותו למעלה מהראש. תפילין נקראו פאר, ההשראה שלמעלה מהראש נקראת רצון כמבואר בדברי רבותינו. מצד כך אני מגלה מכח הסתירה של הרצונות, או שאני מכריח שהרצונות הם לבוש ואני מגלה רצון אחד פנימי, או שמכוח

שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד תל אביב תשס"ח

בס"ד

נדבר מעט, כמו שבקשו, על הפסוק היסודי אולי היסודי ביותר "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד". יש בזה גוונים רבים, נושאים רבים, ננסה מעט לגעת בפסוק.

על המקום רש"י מבאר "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד", ה' שעכשיו הוא אלוקינו של עם ישראל, לעתיד לבוא ה' אחד הוא. הוא יהיה אחד לכל האומות כולם. עכשיו זה בבחינת "שמע ישראל" - מי ששומע זה עם ישראל. כלפינו עכשיו עם ישראל זה ה' אלוקינו, אלוקינו ולא אלוקי אומות העולם. אבל לעתיד לבוא "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד", כשהוא אחד ושמו אחד זה בבחינת ה' אלוקינו לעתיד לבוא הוא ה' אחד. אלו הם דברי רש"י על המקום בביאור הפסוק. נתבונן מעט בעומק שיש בדברים.

עכשיו המצב של העולם שיש חילוק, עם ישראל הוא בבחינת עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב", כמו שקראנו בפרשת בלק "הן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב". הוא נמצא בבחינת "הן עם לבדד". במה הוא בודד? פיזית ראשית כל, יש לו מקום לעצמו. הוא נמצא, לפחות כך צריך להיות, בעם ישראל בארץ ישראל. אבל במציאות אנחנו רואים שרוב שנות ימות עולם עם ישראל לא היה לבדד, הוא היה מתחילת יצירתו במצרים ארבע מאות שנה, לאחר מכן הוא היה ארבעים שנה במדבר, שם הוא כמעט לבד, שם ניסה לעבור במקומות מסוימים בסיחון וכו'. הוא הגיע לארץ ישראל, גם שם עד שהשמידו את אומות העולם, היה ארבע עשרה שנה עד שכבשו וחילקו. בנוסף על כך, זמן קיומנו בארץ ישראל לא היה רוב שנות ימות עולם. אנחנו כבר באלפיים שנות גלות. חזרנו לארץ ישראל, כמו שידוע לכולנו אנחנו לא נמצאים כאן לבד, יש כאן עוד ועוד זרמים ואומות שונים שיושבים בתוך ארץ ישראל.

אם כן מהו בעומק "הן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב". מהו "הן עם לבדד ישכון".

הרצוי הוא באמת שיהיה "הן עם לבדד ישכון", אבל בעומק "הן עם לבדד ישכון" זה לא רק בבחינת מקום מציאות שהוא נמצא לבד. הוא נמצא לבד בתפיסה, כבשה בין שבעים זאבים. עם ישראל כעם ישראל הוא נבדל מכל האומות כולם. ייחודו של ה' יתברך הוא על עם ישראל ולא על שאר האומות כולם. רק עם ישראל יכול להעיד ולהגדיר ה' שהוא אלוקינו, שאר האומות כולם כמו שאומרים חז"ל הם קוראים לו האלוק של האלוקים. אבל ה'אלוקינו' זה רק עם ישראל יכול לומר.

מה יהיה לעתיד לבוא. הוא בעצם אחת מהשאלות העמוקות שיש שדנו בהם

רבותינו. "בראשית" כמו שאומרים חז"ל בשביל ישראל שנקראו ראשית. שמע מ"שמע ישראל". למי כוונת הדבר "שמע ישראל", בפשטות כוונת הדבר "שמע ישראל" לכל אחד ואחד מעם ישראל. אבל כמו שאומרים חז"ל שאת הפסוק הזה אמר יעקב אבינו בשעה שהוא בא לברך את בניו ונס־תלקה ממנו שכינה, הוא אמר את הפ־סוק "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד", "שמע ישראל" זה הולך שבניו אמרו לו "שמע ישראל אבינו", זה הולך על יעקב אבינו שנקרא יעקב ונקרא ישראל. ואז הוא ענה להם "ברוך שם כבוד מלכו־תו לעולם ועד". יעקב הוא השורש של הכנסת ישראל, מאברהם יצא ישמעאל, מיצחק יצא עשו, רק מיעקב שניים עשר שבטי ק-ה שניים עשר מטות שכולם עם ישראל.

ישנה תפיסה שורשית שעם ישראל אשר בחר בנו מכל העמים, "אתה בח־רתנו מכל העמים". וכן על זה הדרך. האם זה דבר זמני או נצחי. האם העם הנבחר עם ישראל זה דבר זמני או דבר נצחי? ודאי שהתפיסה הרווחת והתפי־סה הפשוטה שזה נצחי. זה התפיסה הפשוטה. אם נשאל כל יהודי שנעצור ברחוב ונשאל אותו האם הבחירה בעם ישראל כעם ישראל היא זמנית או נצ־חית, מה תהיה התשובה. נצחית. זה מה שרווח בפי כל. לכאורה גם בדברי רבותינו מצאנו כאלה דברים, אבל יש מרבותינו שאומרים שכל העניין הזה הוא זמני. כמו שהזכרנו את דברי רש"י על הפסוק "שמע ישראל ה' אלוקינו - ה' שהוא עכשיו אלוקינו, אבל אותו ה' לעתיד לבוא אחד לכל האומות כולם". המצב הזה שזה ה' אלוקינו ולא אלוקי שאר האומות כולם זהו מצב זמני. הת־כלית היא ה' אחד, "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד", אז ה' של הבורא עולם יהיה אחד על כל האומות כולם. זהו שם שכולל את כל האומות כולם, הוא יחיל את שמו יתברך על כל האומות כולם.

אם כן מבואר שתכלית הנבראים רבותינו. "בראשית" כמו שאומרים חז"ל בשביל ישראל שנקראו ראשית. שמע מ"שמע ישראל". למי כוונת הדבר "שמע ישראל", בפשטות כוונת הדבר "שמע ישראל" לכל אחד ואחד מעם ישראל. אבל כמו שאומרים חז"ל שאת הפסוק הזה אמר יעקב אבינו בשעה שהוא בא לברך את בניו ונס־תלקה ממנו שכינה, הוא אמר את הפ־סוק "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד", "שמע ישראל" זה הולך שבניו אמרו לו "שמע ישראל אבינו", זה הולך על יעקב אבינו שנקרא יעקב ונקרא ישראל. ואז הוא ענה להם "ברוך שם כבוד מלכו־תו לעולם ועד". יעקב הוא השורש של הכנסת ישראל, מאברהם יצא ישמעאל, מיצחק יצא עשו, רק מיעקב שניים עשר שבטי ק-ה שניים עשר מטות שכולם עם ישראל.

שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד תל אביב תשס"ח

שנוהג בקורבנות, פעם שנייה בשחרית, בתפילת ערבית ובקריאת שמע שעל המיטה, ארבע ביום שאומרים קריאת שמע.

קבלת עול מלכות שמיים שנעשה בקריאת שמע, מבואר כאן עומק לפי זה בקבלת אותו מלכות שמיים. מה אנ־חנו מקבלים באותו עול מלכות שמיים, "קבלו עליהם עול מלכות שמיים", לכאורה אנחנו מקבלים את הבורא עולם שהוא יהיה האלוקים שלנו. אבל לפי דברי רש"י מבואר כאן קבלת עול מלכות שמיים הרבה יותר עמוקה מזה.

כאשר אנחנו מקבלים היום עול מל־כות שמיים, אומרים "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד", מי שלא כיוון לבו לא יצא. על אף שישנה הרי מחלוקת ידועה אם מצוות צריכות כוונה או לא צרי־כות כוונה, פוסק השו"ע שאפילו למאן דאמר מצוות אינן צריכות כוונה, פסוק ראשון של קריאת שמע צריך כוונה. מדוע, כי זה לא דומה לשאר הכוונה של כל התורה כולה. שאר הכוונה שצריך בכל המצוות זו כוונה לצאת ידי חובת המצווה. מהי הכוונה שצריך לצאת בק־ריאת שמע? לקבל עול מלכות שמיים. כשאדם מניח תפילין הכוונה שהוא צריך לכוון לקיים את המצווה שציווני בוראי להניח תפילין, על אף שכמובן יש כוונות נוספות ועמוקות, אבל הכ־וונה הבסיסית לקיים את ציווי הבורא שציוונו "וקשרתם לאות על ידך ולטו־טפות בין עיניך". אבל במצוות קריאת שמע ישנה כוונה לגמרי אחרת שהיא מעכבת לכולה עלמא, מה היא אותה מצוה, מה היא אותה כוונה שמעכבת לכולא עלמא אפילו למאן דאמר שמצ־וות אינן כוונה, הכוונה הבסיסית לקבל עליו עול מלכות שמיים כמו שמסביר שם המגן אברהם על המקום. מי שלא כיוון לקבל עליו עול מלכות שמיים הוא לא יצא ידי חובת מצוות קריאת שמע על אף שהוא אמר את המילים בפיו. ■

המשך בע"ה שבוע הבא מ השיעור טעמי המצוות 007 שמע ישראל1 תשס"ח תל אביב (פורסם לראשונה)

הסתירה של הרצונות אני יוצא ממערכת שנק־ראת רצונות.

הכפיה שלמעלה מהרצון
נתבאר שיש שתי מדרגות שנקראים שמחה. יש שמחה שהיא שמחה במדרגת הרצון, ומצד כך כפי עומק תוקף גילוי הרצון, כך מדרגת השמחה שהאדם זוכה לה. אך יש מדרגה של שמחה שמגיעה מה־מקום, שלמעלה מהרצון, דהיינו כאשר האדם שמח מביטול הרצון.

הדוגמא הברורה לכך מצינו במתן תורה שהיה שם שתי מדרגות, נעשה ונשמע, וכפה עליהם הר כגיגית (שבת פח, א). ונודע הקושיא שהקשו בתוספות למה התורה ניתנה גם בנעשה ונשמע, וגם בכפה עליהם הר כגיגית. מה שנוגע עכשיו לענינו, יש כאן שני שורשים בנפש. יש מדרגה שזה מצד גילוי הרצון, ועל זה הם אומרים נעשה ונשמע. כלומר אנחנו רוצים לקבל את התורה. יש מדרגה שהתורה מתקבלת אצלהם, בכפה עליהם הר כגיגית, בין אם הם רוצים בין לא רוצים, האונס הפשיט את נקודת הרצון. וכמו שביאר המהר"ל, מהי הכפיה, התפיסה שעצם ההיות בלי תורה לא קיים, זה נקרא כפיה. כלומר, זה לא מצד שאם אין תורה אין עולם, לכן אני מוכרח לקבל לר־צות. אלא אם אין תורה העולם לא קיים, כלומר זה עצם תפיסת ההיות. מה גילתה הכפיה, היא גילתה את ההיות, זה נקרא גילוי של מתן תורה.

בפשטות איך מבינים את כפה עליהם הר כגי־גית, הוא רצה שנקבל את התורה ולכן הוא כפה. כל אונס שנמצא כאן בעולם, מה הגדרת הדבר, ראובן אונס עכשיו את שמעון לעשות משהו, אם ראובן לא רוצה למה הוא אונס את שמעון, נמצא שיש כאן גילוי של רצון של ראובן, וביטול רצון של שמעון. אם לומדים כך את התפיסה במתן תורה, של כפה עליהם הר כגיגית, אז מה נקודת ההסתכלות, הקב"ה רצה והוא כפה את הרצון שלנו. אבל לפי מה שמסביר המהר"ל, זה לגמרי לא כך. מה שהוא כפה זה לא מדין רצון, זה מצד הכרת ההיות, זה מה שכופה.

הכפיה במתן תורה זה לגלות היות מחד, ורצון מאידך. נעשה ונשמע – גילוי הרצון, כפה עליהם הר כגיגית - גילוי של עצם ההיות. שניהם יחד, תחילה רצון, לאחר מכן כופה עליהם הר כגי־גית, מתגלה פנים הנפש. תמיד כשאדם מפשיט את עצם הרצון מה מתגלה, שהוא רוצה משהו אחר, עבירה רחמנא ליצן. אבל מה יתגלה אצל בני ישראל כאשר הם יפשיטו את הרצון, ההיות הפנימי. זה נקרא הפשטה בקדושה. היפך של עבירה.

בטל רצונך מפני רצונו (אבות ב, ד) זה מדרגת נעשה ונשמע. כפיה שבאה מרצון, היא תגלה לא יותר ממדרגת רצון. רק תגלה שזה מה שהנ־כפה צריך לרצות. הוא רוצה לכפות אותו, כמו שאומר הרמב"ם: כופים אותו עד שיאמר רוצה

אני, זה כפיה בבחינת נעשה ונשמע. רק אני מש־תמש בכפיה לגלות את הנעשה ונשמע. כופים אותו עד שיאמר רוצה אני, זה עדיין גילוי של רצון, כי מי שכפה רוצה, הוא מגלה את הרצון הזה במי שכופה בו. אך כשנאמר במתן תורה שכפה עליהם הר כגיגית, ברור שהגדרת הדבר הכפיה באה מעבר לגדרי רצון, גדרי היות, והיא גילתה מציאות של היות. וזה מה שאומר המהר"ל שזה נקרא כפיה, התפיסה שאין הווייה אחרת זה הכפיה. כלומר מדרגת כפה עליהם הר כגיגית, מהי מגלה, היא מגלה את עצם ההיות, ממילא לא יתכן שהכפיה באה מרצון.

השמחה שבהיות הנפש
יש את עצם ההיות של הנפש, ויש את הכוחות של נפש. הכו־חות שבנפש בכללות ממש, בדברי רבותינו נאמר שיש י"ג כוחות שבנפש והם: הווייה, תענוג, אמונה, רצון, מחשבה, התבוננות, אהבה, יראה, התפא־רות, הודיה, ניצחון, הודיה, התקשרות ושפלות. השמחה ראשית הקומה שלה נקראת רצון, זה שמחה אחת. השמחה השנייה היא שמחה שמגי־עה, ממקום ההווייה. יש את עצם הנפש,

ויש את לבושי הנפש. עצם ההיות של הנפש היא הווייה, היות, הווייה. לבושי הנפש יסודם רצון. יש את השמחה בעצם ההווייה שבנפש, שזה נקרא שמחו צדיקים בה', בהווייה, בהווייה. ויש את הר־צון שבנפש.

מה שנאמר שמחו צדיקים בה', כביכול הוא שמח במה שבורא העולם שמח. ובזה יש שני אופנים, מה שהקב"ה שמח כביכול לפני שברא את העולם, ויש מה שבורא עולם שמח בשעה שברא את העולם. מה ההבדל בין שמחה שקודם שנברא העולם, לשמחה שנברא העולם, שמחה של קודם שנברא העולם, זה שמחה כביכול בעצם ההיות. כלומר, רצון כמבואר בארוכה לעיל. אך יש שמחה, משנברא העולם, כשעלה ברצונו לברוא את העולם. אז במה השמחה מו־ר נחת שם, ברצון. כמובן, לא ברצון הנפרדות כמו שדובר בארוכה, אלא ברצון האחד. אבל יש כאן שני אבחנות של שמחה.

בעולם הזה נאמר, לא כשם שאני נקרא אני נכתב, נכתב בשם הווייה, ונקרא בשם אדני (פס־חים נ, א). כל אדנות, מה הגדרתו, גילוי רצונו זה האדון. נכתב הווייה, זה גילוי של עצם ההווייה. שמחה במה שאני נקרא אדנות, זוהי שמחה שנ־קראת רצון. אך שמחה באבחנה שנקראת כשם שאני נכתב, הווייה, זה שמחה בעצם ההיות.

צריך לידע כי אי אפשר שהאדם יחיה בשמחה, שהיא רק עצם ההיות. כי זה שמחה של קודם משנברא העולם, ויש את עצם הלבוש של הנפש, מי שיסבור שיש הווייה, בלא מציאות של לבושי הנפש, אלא השמחה באה הן מעצם הנפש, והן מעצם ההתלבשות. מצד ההתלבשות של הנפש, מהיכן מגיעה השמחה, מהרצונות. אך מהמ־

דע את שמחתך השמחה שבתפארת . פרק יח'

ציאות של הוויית הנפש, מהיכן מגיעה השמחה, מעצם ההיות.

היסוד הוא שכל מדרגת רצון שהוא נמצא, הוא תמיד צריך לשבור עוד רצון אחד, מכל מקום שהוא נמצא, זה דבר שמוציא אותו מהרצון האנוכי החומרי, ומעלה אותו לרצון רוחני. בעו־לם יותר פנימי, הוא מוציא אותו ממדרגת רצון למדרגת הווייה. אבל שמה אין המטרה לשבור את הרצונות. שם המטרה ללבוש את הרצונות הרוחנים ולהפשיט אותם, ללבוש ולהפשיט. מי שישבור את הרצונות הרוחניים, רחמנא ליצן הוא לא יקיים תורה ומצוות. על כן צריך לבנות גם את הרצונות הרוחניים.

הארת משיח יש שמחה שמתגלה מהתגלות הרצון וקיומו, זה בחינת משה, גימטריא רצון כי־דוע. אך יש שמחה שמגיעה מביטול הרצון, שזה אבחנת משיח. חכם לב יקח מצוות - דורשים חז"ל (סוטה יג, א) זה משה רבינו, שבשעה שכל ישראל עסקו בביות מצרים, הוא עסק בעצמות יוסף, מה כוונת הדבר, הם באו לבוזו, זה מלשון בז, מלשון דבר המבוזה הוא מתבובז, מפוזר. אך משה רבינו הוא עוסק בעצמות יוסף איך להוסיף כל הזמן, באותו עצם. זה נקרא: חכם לב יקח מצוות. לא שהוא כל פעם מחפש עוד מצות. בבחינת חטוף ואכול מצד עלמא דפירודא. אלא מצד נקודת האחדות שהוא מוסיף כל הזמן. יוסף, עצמות יוסף, זה מה שמשה לקח אתו. זה נקרא חכם לב יקח מצוות.

מצד פני משה הגדרת הדבר, מילוי הרצון מוליד שמחה. בשעה שהוא מקיים מצווה, מצווה גוררת עוד מצוה, אז מה היא הולידה בו, עומק של אותו רצון. אז מצד כך המילוי הרצון עדיין, עומדת בתוקפה. זה נקרא כל מצווה שעשו אותה בשמ־חה, עדיין מחזיקים בה בשמחה, כמו ברית מילה (שבת קל, א). אף שיש לזה ייסורים, אבל מחמת שמה שהוא רוצה, זה מחמת הרצון האחד על כן אני שמח במה שעשיתי, והרצון שנולד לא עוקר את מה שרצייתי קודם לכן. כאן מונחת השמחה במעשה המצוות.

לעומת כן, מדרגת אהרן אוהב שלום ורר־דף שלום (אבות א, יב), השמחה מתגלה מכח כך שאני יכול להכיל, את מי שהפוך ממני. זוהי אבחנה שנקראת שלום. בעומק יותר, השמחה השתא היא מדרגת משה רבינו. (סנהדרין ו, ב) יקוב הדין את ההר - ניצחון. השמחה דלעתיד לבוא היא בבחינת אהרן הכהן, אוהב שלום ורודף שלום. השמחה נובעת מזה (ישעיהו יא, ו) שגר זאב עם כבש, וגדי עם נמר יר־בך.

על אהרן הכהן נאמר (מלאכי ב, ז) תורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא, כאן מתגלה פנים אחרות מצד נקודת השמחה. וראך ושמח בליבו. זה אופן של שמחה שהוא נובע מביטול הרצון.

■ **המשך בע"ה שבוע הבא מסדרת דע את שמחתך**

273 מקץ תשפ"ג ו ג

תלמוד תורה • לשמוע ללמוד וללמד

ביאור הצד שבנו קודמו לתלמוד תורה

בנידון הגמ' בדף כ"ט ע"ב הוא ללמוד ובנו ללמוד מי קודם, ולכאוי הסברא הפשוטה כפי שביי הר"י מלוניל ועוד, שהוא מצוה שבגופו, ובאחרונים יש עוד סברא שהטעם הוא מדין חיך קודמים.

ולשיטת רבי יהודה שבבנו זריז וממולח ותלמודו מתקיים בידו, בנו קודמו, וצריך לידע טעם הדבר, ומצינו בספר חסידים חידוש עצום שאם יש קבוצת אנשים שחלק צריכים ללמוד וחלק צריכים להתפרנס, שראוי שמי שהוא זריז וממולח מהם ישאר ללמוד, אך לכאוי אינו דין גמור, וכ"ש יש ב' אחים שאחד ראוי להיות יותר יששכר, אף שכך ראוי שהוא יהיה יששכר והשני זבולון, אך ל"ש לומר שזה חיוב מדינא, אבל כאן באב ובנו זה דין גמור, וצריך לידע מה הטעם, ולא מיבעיא להרס"ג ועוד שללמוד וללמד זה ב' מצוות במנין המצוות, למה תדחה מצות ללמוד מפני מצות ללמד, אלא אפי' להרמב"ם שזה מצוה אחת, סוף סוף הרי מצוה דגופיה עדיף, ושאלה זו דנו בה כבר האחרונים אך כמעט לא נאמר בזה ביאור ברור, מהו יסוד הדין שבנו יהא קודם אליו.

ולפי מהלך הדברים שביארנו עד השתא, אולי יש פתח להבין את הדבר - אם החיוב הוא רק ללמוד וללמד, א"כ הללמוד כפשוטו קודם לללמד, אך אם צורת הדבר שיסוד החיוב של התלמוד תורה מתחיל מה'לשמוע', א"כ כתוב כאן שיסוד הד"ת הוא בהעתקה מדור לדור שחיובו שלו ללמוד הרי מוטל על אביו ביסודו, שהרי זהו יסוד תחית לתלמוד תורה שלו במה שמקבל מאביו אף בזמן שאינו מצווה כלל במצות תלמוד תורה כדנתבאר, צורה זו של העתקת התורה מדור לדור הוא יסודי במצות תלמוד תורה יותר מהחיוב שיש על האדם עצמו ללמוד תורה, שהחיוב של עצמו עומד עליו רק בתורת המשך החיוב שהיה מוטל על אביו ולא מתחיל אצלו, משא"כ חיובו של בנו מתחיל אצלו להעמיד את קבלת הדברי תורה אצל הבן ובכללות שחייב להעביר את התורה הלאה לאחרים ויסוד חיוב זה קודם, וכמובן שזה חידוש גדול, אבל יש כאן עכ"פ תחילת פתח להבין מאיפה יש צד שבנו יהא קודם אליו.

עפ"י יל"ד, במש"כ המחבר שבהוא ובנו שווים הוא קודם לבנו, ולכאוי יש דיוק מלשונות הגמ' שנקטו אם היה בנו זריז וממולח דמשמע דווקא אם בנו עדיף הוא קודם, ובהמשך הגמ' שנקט רב אחא בר יעקב אנא עדיפנא מינך, כלפי בנו ומשמע שבשווים בנו קודם, ולכאוי אי"ז דיוקים מכריחים לגמרי, דיתכן שהכוונה שעד כמה שאנו שווים בחידוד שמע"ת תנא אנא עדיפנא מינך, אבל מסברא לפי הפשטות, לכאוי שיסוד הדין הוא שצריך לדאוג למי שיותר ת"ח, וממילא כשהם שווים חוזר הדין קדימה של עצמו.

אך לפי מה שנתבאר בכל מהלך הדברים, יל"ד שבצד מצות ללמוד קודם למצות ללמוד, ובשניהם שווים הבן קודם, ואדרבה מה שכשהוא עדיף הוא קודם זהו החידוש.

והנה בפרישה כתב שאם בנו זריז וממולח שבנו קודם היינו שהוא ילמד חלק מהשעות לבד וחלק מהשעות ילמד עם בנו, ולכאוי פשיטא הוא שהרי מחוייב בידיעת התורה או בלימוד תורה שהוא יותר באיכות, ומאי קמ"ל שאי"צ ללמוד כל היום עם בנו, ולהאמור י"ל ביסוד הסברא [אף אם אי"ז כוונת הפרישה] דהיה מקום לומר שכל הזמן חייב ללמד את בנו משום שיסוד החיוב הוא מסירת תורה מדור לדור, וא"כ החיוב שלו ללמד את בנו קודם לחיוב שלו ללמוד בעצמו שזה חיוב שמוטל ביסוד על אביו.

ולהאמור, מה שאשה אינה חייבת ללמד את בנה תורה הוא חידוש, דהפשטות כיון שאינה חייבת ללמוד אינה חייבת ללמד כעין דברי התוס' רא"ש שאם לא למד מהיכן ילמד, אך אם יסוד החיוב הוא לדאוג שה"תורה תעבור הלאה, והתכלית היא - לא שהתורה שיש אצלו תעבור הלאה, אלא חיוב כדבר לעצמו לדאוג שהדור הבא יקבל תורה, וכשהוא גדר החיוב, כמו שאב שאין יודע תורה מחוייב לשכור מלמד לבנו כדי לדאוג שהתורה תעבור הלאה, כמו"כ אשה שאינה חייבת ללמוד אך בגדר המצוה של ה'ללמד' שמנותקת מעט מהמצוה של ללמוד, תהיה מחוייבת להשכיר מלמד לבנה, וזה נתחדש בקרא שאשה אינה בכלל העתקת השמועה אין האב חייב להעביר לה את התורה ולא היא חייבת להעביר את התורה הלאה.

לפי האמור שיסוד החיוב הוא בללמד אף בכתב, כל אדם שמחבר ספר מקיים בעצם כתיבת התורה, את עיקר הקיום של ללמד שזה יסוד מצות תלמוד תורה, אף לפני שלמדו בפועל, בזה שעשה קיום לד"ת למען יעמדו ימים רבים, כיון שמצדו העמיד אפשרות של העתקת התורה לדורות עוד לפני שלומדים את ספריו בפועל [כעין מצות פרו ורבו שמתקיים בשעת הביאה], ואולי אף אם לא למדו בספרים, שמ"מ היה מצדו מעשה מסירה של הד"ת, וזה חיוב יסודי יותר מהחיוב ללמוד תורה, ויתר על כן שיתכן שאם יכול לחבר ספרים שבהוא הוא מעמיד העתקת הדברי תורה לכלל הדורות, זה קודם לחיוב של ללמד תורה בעל פה.

■ המשך בע"ה שבוע הבא מהשיעור יורה דעה_005_תלמוד תורה סימן רמו לשמוע ללמוד וללמד.

בלבביפדיה מחשבה

יום ד' 20:30

רח' קדמן 4

חולון

לפרטים 050.418.0306

בלבביפדיה עבודת ה'

יום ג' 20:30 בדיוק

רח' הרב בלוי 33

ירושלים

לפרטים 052.765.1571

ישראל 073.295.1245 • USA 718.521.5231 2>4>12

להצטרפות לרשימת העלון | לכל ענייני העלון bilvavi231@gmail.com

ספרי מאה שערים רח' מאה שערים 15, ירושלים • הפצת ספרי קודש רח' דוד 2, ירושלים 02.502.2567

02.623.0294 • ספרי אברמוביץ רח' קוטלר, 5 בני ברק 03.579.3829

רכישת ספרי הרב: ספרי אברמוביץ משלוח ברחבי העולם 03.578.2270 books2270@gmail.com